

Сердюк Н.Л.

студентка,

Науковий керівник: Купрас В.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Комунальний заклад вищої освіти

«Дніпровська академія неперервної освіти»

Навчально-науковий інститут педагогіки

РОЗВИТОК ТАКТИЛЬНОЇ ЧУТЛИВОСТІ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОТОРИКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗПР

Одним з найважливіших питань адаптації дітей дошкільного віку із ЗПР до побутової діяльності є система заходів по відновленню або компенсації їх фізичних і інтелектуальних здібностей.

Розвиток дотику та тактильної чутливості рук є одним з важливих напрямів корекційно-відновлювальної роботи з дошкільниками із ЗПР. Вченими відзначається значний вплив дрібної моторики та тактильної чутливості пальців рук на формування у дитини психічних процесів. Рівень психічних процесів перебуває в прямій залежності від ступеня сформованості дрібної моторики рук.

М. Варій вважає, що з моторикою людини психологія пов'язує проблему походження чутливості, відчуттів, думок і почуттів [1]. За допомогою рухів і мислення (цих двох властивостей тіла людини) людина в уяві будує траєкторію свого пересування в просторі та часі – створює хронотип – цілісність простору й часу дії.

Результати спеціальних досліджень засвідчують, що більшість дітей із ЗПР мають низький рівень розвитку дотикової чутливості й дрібної моторики пальців і кистей рук.

Так, дотикове (тактильне) сприймання для дитини із ЗПР, найчастіше виступає у ролі одного із провідних рецепторів. Інформація, засвоєна тактильно, є відображенням цілого комплексу якостей об'єктів, що сприймаються при торканні. Відчуття тиску, температури, характеру поверхні дають змогу розпізнати величину, пружність, щільність, гладкість-шорсткість, тепло чи холод. Через

тактильно-рухове сприймання формуються перші уявлення про форму, розмір предметів, просторове розташування, якості матеріалів. Тактильне сприймання відіграє ключову роль у виконанні різноманітних дій, здебільшого, при виконанні звичних побутових чи професійних дій, що часто повторюються, провідним контролюючим аналізатором виступають саме тактильно-рухові відчуття, а не зорові. Це так звані «автоматизовані» дії.

На основі аналізу чималої кількості наукової літератури, було доведено, що рівень розвитку вищих форм пізнавальної діяльності перебуває у прямій залежності від стану рухового аналізатора, а особливо від ступеня сформованості тонких рухів кистей і пальців рук.

Ю.В. Рібцун довела, що коли дитина виконує ритмічні рухи пальцями, в неї різко посилюється узгоджувальна діяльність лобових і скроневих відділів мозку. Для людей, у яких домінує права рука, у лівій лобній області знаходиться мовна рухова зона, а в лівій скроневій області – сенсорна мовна зона. Виявилось, що якщо дитина виконує ритмічні рухи пальцями правої руки, то в лівій півкулі мозку у неї виникає посилене узгодження електричних коливань у лобній і скроневих зонах. Рухи пальців лівої руки викликали таку ж активізацію в правій півкулі. Дані електрофізіологічних досліджень доводять, що мовні зони формуються під впливом імпульсів, що поступають від пальців рук [2, с. 18–29].

Вся корекційна робота з розвитку тактильної чутливості у дітей із затримкою психічного розвитку проводиться в кілька етапів, кожен з яких характеризується поступовим ускладненням як самого процесу обстеження, так і словесного звіту про виявлені якості та властивості предмета, його основні ознаки.

Етапи розвитку тактильної чутливості:

- обмацування предметів з різною поверхнею з відкритими очима, надалі із закритими; навчання спеціальним обстежуючим рухам (погладження, розминання, постукування, стискання та ін.), позначення окремими словами властивостей та якостей використовуваних матеріалів, ознак предмета;

- знаходження на дотик необхідного об'ємного предмета з опису властивостей і якостей матеріалу, з якого він виготовлений (вибір спочатку з 2 предметів, а потім з 3-5 предметів);

- знаходження контуру запропонованого предмета з декількох (3-4 предметів);
- визначення за контуром із закритими (зав'язаними) очима самого предмета;
- знаходження двох однакових контурів предмета з кількох запропонованих із закритими (зав'язаними) очима.

Таким чином, через багаторазове послідовне використання практичних вправ досягається підвищення у дітей тактильної чутливості. Практика роботи з такими дітьми підтверджує, що найповніші уявлення у них виникають за умови достатнього розвитку сприйняття в практичній діяльності: у цьому випадку загальне та дифузне уявлення про предмет надалі змінюється більш певним та детальним. Вважаємо, що саме стимулювання тактильної чутливості є найефективнішим засобом розвитку дрібної моторики дітей дошкільного віку із ЗПР.

Список використаних джерел:

1. Варій М. Загальна психологія. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 968 с.
2. Рібун Ю. В. Запобігти, виявити, допомогти: профілактика, діагностика та корекція порушень психофізичного розвитку дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2010. № 8. С. 18–29.